

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 21 (1976), No. 6, 351--353

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138798>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1976

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy &

ZA PROFESOREM VÁCLAVEM PETRŽÍLKOU

Dne 9. července 1976 zemřel náhle ve Františkových Lázních přední československý fyzik profesor RNDr. Václav Petržílka, DrSc., člen korespondent ČSAV. Odešel nečekaně. Všichni jsme byli zvyklí setkávat se s ním až do posledních dnů jeho života na odborných zasedáních, radit se s ním o svých odborných problémech a čerpat z jeho bohatých vědeckých zkušeností, o něž se s námi, mladšími spolupracovníky, vždy ochotně dělil. Připomínáme-li si na těchto řádcích jeho nevšední a bohatý život, nechce se nám uvěřit, že místo milého, vždy usměvavého učitele, vedoucího a rádce mezi námi zůstane v budoucnosti prázdno.

Prof. Václav Petržílka se narodil 20. 3. 1905 v Mělníku v rodině lékaře. Návštěvu reálného gymnázia ukončil v r. 1923 v Mělníku s vyznamenáním. Na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze ukončil studium v r. 1927 aprobací pro učitelství na středních školách v oboru matematika a fyzika a byl v témže roce promován na doktora přírodních věd. Od září 1928 byl tamtéž asistentem. V r. 1934 se habilitoval jako soukromý docent experimentální fyziky. V červenci r. 1946 byl jmenován na přírodovědecké fakultě UK mimořádným profesorem experimentální fyziky. Po rozdělení přírodovědecké fakulty působil jako profesor na matematicko-fyzikální fakultě a od r. 1955 pak jako profesor na fakultě technické a jaderné fyziky ČVUT, kde byl v letech 1955—1958 děkanem a trvale vedoucím katedry jaderné fyziky. V r. 1967 byla tato katedra převedena pod jeho vedením zpět na MFF UK, kde v této funkci působil až do r. 1972. V r. 1952 a 1953 byl externím vedoucím Laboratoře jaderné fyziky ČSAV a potom do r. 1959 externím vedoucím skupiny kosmického záření ve Fyzikálním ústavu ČSAV. V letech 1959 až 1962 pracoval jako vedoucí vědecký pracovník v Laboratoři vysokých energií Spojeného ústavu jaderných výzkumů v Dubně.

Prof. Petržílka úspěšně pracoval vědecky v řadě oborů fyziky. Jeho první — a jak se ukázalo — trvalý zájem patřil piezoelektřině, které se věnoval od r. 1927. Později, v r. 1937, se začal v Cavendishově laboratoři v Cambridge v Anglii zabývat jadernou fyzikou. v r. 1938 problematikou kosmického záření a po válce také fyzikou vysokých energií. Kromě toho věnoval svou pozornost také možnostem aplikace uvedených oborů v praxi, tj. ve spojovací technice, v hutnictví a zejména v jaderné energetice. Světového ohlasu došly jeho práce věnované originálnímu studiu kmitů destiček a tyčinek vybroušených z křemene a jiných piezoelektrických látek. Tyto články jsou stále citovány ve světové literatuře. Vyrcholením činnosti v tomto oboru bylo podnícení studia interakce neutronových svazků s kmitajícími krystaly. Za tyto práce, provedené s dalšími mladšími pracovníky v Ústavu jaderné fyziky ČSAV v Řeži, mu byla společně s nimi v r. 1972 udělena státní cena Klementa Gottwalda.

Publikační činnost prof. Petržílky je velmi bohatá. Výsledky jeho práce jsou uloženy ve více než šedesáti původních článcích, ve 4 monografiích, v 6 statích metodicko-didaktických a ve 36 pracích referativního charakteru.

V uznání odborné činnosti byl prof. Petržílka v r. 1953 zvolen členem korespondentem ČSAV, v r. 1956 mu byla udělena hodnost doktora věd, v r. 1965 mu byl propůjčen Řád práce, v r. 1967 udělena Felberova stříbrná medaile ČVUT a v r. 1970 mu presidium ČSAV udělilo zlatou oborovou medaili za rozvoj fyzikálních věd.

Svoji odbornou vědeckou činnost spojoval prof. Petržílka vždy s intenzivní pedagogickou činností. Při svém působení na vysokých školách i v ústavech ČSAV předával své znalosti studentům, aspirantům a mladším pracovníkům, podněcoval je v práci a pomáhal jim v odborném růstu. V oblasti piezoelektriny, kosmického záření a fyziky vysokých energií vytvořil vědecké školy, jejichž členové dnes provádějí v těchto oborech v ČSSR poměrně rozsáhlou vědeckou činnost. Svou činností na vysokých školách se zasloužil o výchovu velké řady jaderných fyziků, působících dnes v různých ústavech a podnicích v ČSSR.

Velká energie a vitalita umožnila prof. Petržílkovi pracovat organizačně nejen v ČSSR, ale i v mezinárodním měřítku. V letech 1956—1959 byl místopředsedou I. sekce ČSAV, byl členem vědeckých rad FZÚ ČSAV, ÚJV ČSAV, FL SAV, členem vědeckého kolegia jaderného výzkumu a kolegia fyzikálního, členem oborové komise MŠ pro matematiku a fyziku. Byl členem vědecké rady SÚJV, členem vědeckých rad dvou jeho Laboratoří a předsedou Komitétu pro fotoemulze SÚJV. Ve všech těchto funkcích přispěl k rozvoji naší vědy a k rozšíření jejich mezinárodních vztahů.

Prof. Petržílka se dokázal při své aktivní odborné činnosti věnovat i činnosti společenské. Z mnoha jeho funkcí uvádíme aspoň tyto: V letech 1956 až 1962 byl členem předsednictva Čs. výboru obránců míru, byl několik let členem ústředního výboru Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a proslovil řadu populárně odborných přednášek v předvolebních kampaních.

Znám z mnohaleté vlastní zkušenosti, jaké příjemné přátelské prostředí a tvůrčí atmosféru dovedl kolem sebe prof. Petržílka při práci vytvořit. I když vyžadoval přesné plnění pracovních povinností od spolupracovníků, zůstal přitom vždy ohleduplný, zdvořilý a laskavý. Prof. Petržílka byl velikou postavou nejen naší fyziky. Z přednášek na vysoké škole ho znají i četní přírodovědci, lékaři a farmaceuti. Pro všechny

zůstane v paměti jako vzorný, svědomitý učitel, neúnavný a důsledný organizátor, zasvěcený a iniciativní vědec a dobrý charakterní člověk, který nelitoval námahy, činu a slova všude tam, kde bylo třeba pomoci. Svou prací, kterou vykonával, a v pracích, ve kterých budeme dále rozvíjet jeho tvůrčí odkaz, zůstane ještě dlouho s námi.

Stanislav Šafrata

PROBLÉMY PŘEDMĚTOVÉ PŘÍPRAVY UČITELŮ PŘÍRODNÍCH VĚD

V červnu 1975 byl obhájěn v Ústředním ústavu pro vzdělávání pedagogických pracovníků dílčí úkol resortního plánu MŠ *Problémy předmětové přípravy učitelů přírodních věd*, jehož koordinátorem byla doc. dr. JITKA HNILČKOVÁ, CSc. z PedF UK v Praze. Byl zde posouzen čtyřletý výzkum předmětové složky vzdělání učitelů fyziky, matematiky, geografie a biologie, směřující k vytvoření nové koncepce vzdělání učitelů se zřetelem na současný světový trend. Jako výsledek řešení bylo přijato 38 studií a dalších zpráv.

Ukončený úkol je jedním z prvních pokusů o vědecký přístup k otázkám vzdělávání učitelů přírodních věd.

Výzkum byl koncipován v těchto čtyřech etapách:

1. Srovnání mezinárodní a historické.
2. Výzkum současného stavu vzdělání učitelů na vysokých školách v ČSR.
3. Výzkum jednotlivých problémů spojených se změnou koncepce vzdělání učitelů.
4. Návrh nové koncepce a programů vzdělání učitelů ve vyspělé socialistické společnosti v souladu s novým pojetím vyučování na školách.

Výzkum se soustředil hlavně na etapy 1.—3. a připravil celou řadu podkladů pro etapu 4, která má být předmětem výzkumu v příštím pětiletí.

V dalším je uveden výběr některých studií předložených z oblasti matematiky a fyziky.

HLAVIČKA, A.: *Vývoj vysokoškolské přípravy učitelů fyziky pro základní devítileté školy*

HNILČKOVÁ, J.: *Výzkum fyzikálních vědomostí uchazečů o učitelství v Československu*
Výzkum fyzikálních vědomostí studentů vyšších ročníků učitelských fakult v Československu

CHLEBEČEK, A.: *Fyzikální vědomosti budoucích učitelů fyziky na školách I. a II. cyklu*

Průzkum zájmu o studium učitelství fyziky na pedagogických fakultách

PEKÁREK, L.: *Současná fyzika v přípravě učitelů fyziky*

Moderní fyzika a integrační tendence v přírodních vědách

MALÍŠEK, V.: *Problematika předmětové přípravy učitelů*

VANÝSEK, V., SVATOŠ, J.: *Význam astronomie pro všeobecné vzdělání*

ZACHOVAL, L.: *K otázce laboratorní přípravy učitelů*

FUKA J. a kol.: *Nové pojetí základního kursu fyziky*

KAŠPAR, E.: *Současné problémy středoškolské fyziky a reforma studia učitelů fyziky na MFF UK v Praze*

MÍDA, J.: *Důsledky modernizace vyučování matematice na školách I. cyklu v ČSSR pro učitelské vzdělání*

KUŘINA, F.: *Úvod do studia matematiky na PeF*
ZAHRADNÍK, J.: *Modernizace vyučování úvodu do matematické analýzy na PeF*

ZELINKA, F.: *Modernizace aritmetiky a algebry na PeF*

HOUSKA, J.: *Úloha dějin matematiky v didaktice předmětu na PeF*

Dále vznikla série drobných studií přinášejících základní informace o systémech matematického vzdělávání učitelů v SSSR, PLR, NDR, NSR a Velké Británii.

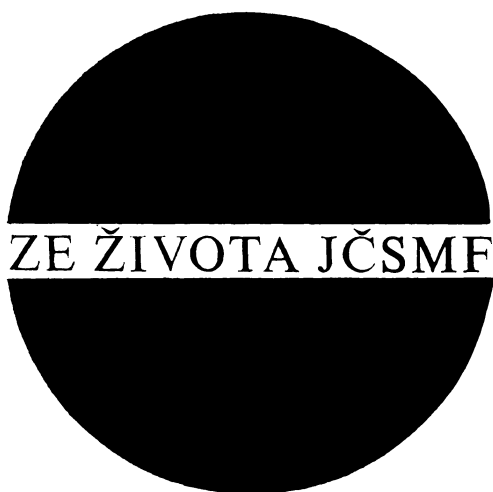
Jiří Šmelhaus

Nikdy v historii nepřinášelo vyučování matematice tolik problémů a nekladlo více požadavků než dnes, ale nenabízelo také větší uspokojení.

T. J. Fletcher

Nejkratší spojnice dvou bodů se v praxi obvykle nazývá „zakázaná cesta“.

L. Raphael

ROKOVALI MATEMATICI

V dňoch 2. a 3. decembra 1975 konala sa v Bratislave celomestská konferencia o vyučovaní matematiky na bratislavských školách II. cyklu. Organizátormi boli Odbor školstva Národného výboru hl. mesta Slovenskej socialistickej republiky v Bratislave, Pedagogický ústav mesta Bratislavy a Jednota slovenských matematikov a fyzikov — pobočka Bratislava I.

Konferenciu otvoril a viedol s. VILIAM GREKSA, vedúci pedagogického oddelenia OŠ NVB. Medzi prítomnými hosťami boli námestníčka MŠ SSR PhDr. MARTA VLAČIHOVÁ, tajomník MV KSS doc. PAVOL LOMEN, CSc., dekanka PFUK doc. OL'GA STEPANOVIČOVÁ, CSc., prof. TIBOR ŠALÁT, DrSc., prof. MILAN KOLBIAR, DrSc., doc. BELOSLAV RIEČAN, CSc., predseda pobočky JSMF v Bratislave I, zástupca VÚP JOZEF SMIDA a ďalší.

Konferencia sa uskutočnila v zmysle záverov celoslovenskej konferencie o vyučovaní matematiky konanej v roku 1973. Jej cieľom bolo zhodnotiť súčasný stav a úroveň vyučovania matematiky na školách II. cyklu v Bratislave a prijať konkrétne závery, plnenie ktorých podstatnou mierou prispeje k zlepšeniu jestvujúceho stavu a výsledkov vyučovania tohoto predmetu. Okrem toho konferencia mala zhodnotiť súčasný stav a prípravu vyučujúcich matematiky na obsahovú prestavbu vyučovania matematiky.